

نقطه های کور بیع متقابل، در IPC باز خواهد شد؟

درس‌های دیکته غلط بیع متقابل پیش روی قرار دادهای جدید نفتی

استفاده از تجربه بیع متقابل نیازمند ارائه گزارش عملکرد شفاف است

جواد غیانی
economic@khorasannews.com

از اوایل دهه ۷۰ بحث طراحی مدل جدید قرار دادهای نفتی به منظور جذب تکنولوژی و افزایش تولید در کشور مطرح شد. گفته می شود از طریق ۳ نسل این قرار دادها بین ۳۰ تا ۴۰ میلیارد دلار سرمایه به کشور جذب شده است. این قرار دادها اولین تلاش کشور برای طراحی قرار داد نفتی بود. بعد از انقلاب و در فاصله سال های ۱۳۵۸ تا ۱۳۷۰ عمد تا روش های تامین مالی مر سوم در بالادست نفت کشور حاکم بود و قرار دادهای خاص نفتی وجود نداشت. اما در دهه ۷۰ به منظور افزایش تولید نفت و اصلاح زیر ساختهای آسیب دیده از جنگ و انتقال فناوری به صنعت نفت قرار دادهای جدیدی طراحی شد که به بیع متقابل معروف شد. این قرار دادها از نوع خدمات ریسک پذیر بود و طی ۳ مرحله اصلاح شد.

●●●

مهم ترین ایرادات بیع متقابل

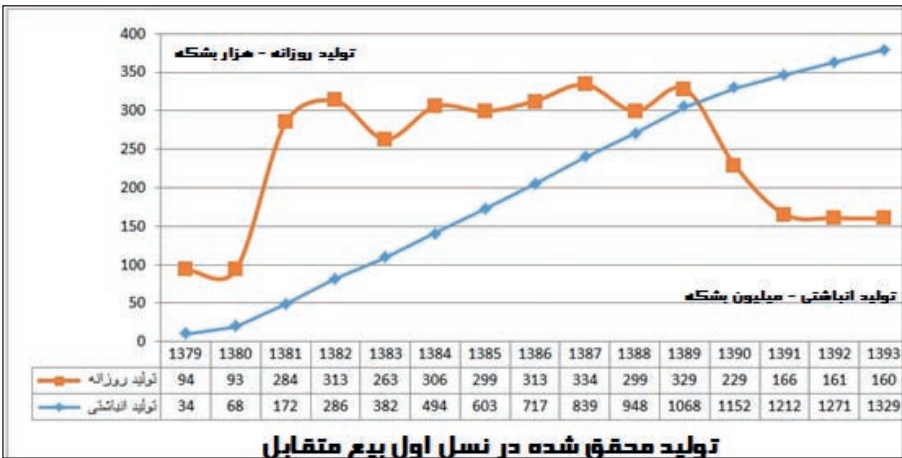
ایرادات مختلفی به قرار دادهای بیع متقابل وارد شده است. برخی اظهار نظر ها و گزارش ها حکایت از آن دارد که رعایت نشدن تولید صیانتی مهمترین ایراد بیع متقابل بوده است. علاوه بر آن عدم حضور پیمانکار در مرحله تولید و از بین رفتن انگیزه شرکت خارجی برای تولید صیانتی، عدم امکان جبران هزینه های پیمانکار در فرض افزایش هزینه های سرمایه ای مورد نیاز پروژه را سقف قرار داد، به دلایل غیر منسب به پیمانکار، نبود مکانیزم های تنبیهی و تشویقی جدی در قرار داد، بی توجهی به جمع آوری گاز های همراه نفت و سوزاندن آنها، ناتوانی برخی شرکت های زیر مجموعه وزارت نفت به نظارت در ست، گره زدن (Remuneration fee) یکی از اقلام هزینه ای پیمانکار که کار فرما متعهد به باز پرداخت آن است) به هزینه به جای تولید و نبود انگیزه در پیمانکار برای صرفه جویی در هزینه ها، از جمله این ایرادات است.

■ تولیدی که هرگز صیانتی نشد

بررسی هانشان از عدم رعایت موازین تولید صیانتی در قرار دادهای بیع متقابل دارد. به گزارش عیار آنلاین، به نظر می رسد به دلیل مشکلات ساختاری در قرار دادهای بیع متقابل انگیزه کافی برای تولید صیانتی و حداکثری توسط پیمانکار خارجی وجود نداشته است و در بسیاری از موارد پیمانکار به دنبال رساندن هر چه سریع تر میدان به سطح بر نامه ریزی شده قرار داد در دوره زمانی ۲۱ روزه بوده تا بدین وسیله بازپرداخت هزینه سرمایه ای و پاداش خود را محقق کند به گونه ای که در میدان سیری A و امکان رسیدن تولید به مقادیر توافق شده نبوده است و به همین دلیل نسبت گاز به نفت بعضی از چاه ها در سال های انتهایی اجرای پروژه بسیار بالا رفته و مخزن قدرت ادامه تولید را نداشته است. در میدان سروش و نوروز نیز تولید و دهن گام فراتر از متوسط تولید در توافقات بوده است و نظارت کافی بر میزان و سقف تولید از چاه ها و تعداد چاه های حفر شده وجود نداشته است.

■ تحقق اهداف بیع متقابل، نزدیک به ۵۰ درصد

بررسی عملکرد قرار دادهای بیع متقابل حاکی از آن است که تنها نسل اول قرار دادهای توسعه به مرحله اجرا در آمده است و از میان نسل سوم قرار دادهای بیع متقابل نیز تنها میدان یادآور آن به پیمانکار خارجی واگذار شده است. به طور کلی در نسل اول قرار دادهای توسعه بیع متقابل، ۱۶ پروژه بالادستی به پیمانکاران مختلف همچون توتال، شل، انی و سایر شرکت های خارجی و داخلی واگذار شد که هدف آن دستیابی به افزایش تولید یک میلیون و ۶۰ هزار بشکه در روز بود اما در دوره مورد بررسی نتایج نشان می دهد که متأسفانه در خوشبینانه ترین حالت، تنها ۵۸ درصد از سطح تولید مذکور محقق شده است. میدان مسجد سلیمان نیز تنها دو ماه در سطح برنامه ریزی شده باقی مانده است و سپس ظرف حدود ایک سال تولید آن کاملاً متوقف شده است. به گونه ای که تولید انباشتی این میدان در طول دور اجرایی طرح بیع متقابل تنها ۷/۳ درصد تولید انباشتی پیش بینی شده در طرح جامع توسعه میدان بوده است.



تولید محقق شده در نسل اول بیع متقابل

آموزش و انتقال تکنولوژی در بیع متقابل، بندهایی که هرگز اجرانشد

قضاوت در مورد انتقال تکنولوژی در قرار دادهای پیشین چندان ساده نیست. متأسفانه بسیاری از افرادی که این باره سخن می گویند اصلاً درک درستی از انتقال فناوری ندارند. مثلاً یکی از مسئولان صنعت نفت با اشاره به خرید تجهیزات توبین از شرکت خارجی، می گفت که انتقال فناوری موفق بوده است! به هر حال و با توجه به اینکه وزارت نفت گزارش مشخصی در مورد عملکرد بیع متقابل در حوزه های مختلف از جمله در حوزه انتقال تکنولوژی ارائه نکرده است با توجه به اظهارات کارشناسان می توان در کی از این مورد به دست آورد.

■ مشکل عدم انتقال تکنولوژی مربوط به قرار داد نیست

در باره انتقال فناوری از قبل بیع متقابل، نوروزی، پژوهشگر صنعت نفت در حوزه انتقال تکنولوژی و دانشجوی دوره دکترای مدیریت قرار دادهای بین المللی به تنسیم می گوید: حتی در نسل سوم قرار دادهای بیع متقابل، پیوست فناوری هم تهیه شد ولی باز هم موفقیت چندان کم نبود که این موضوع باید بررسی و آسیب شناسی شود.

وقتی به بررسی مشکل عدم انتقال فناوری در قرار دادهای بیع متقابل می پردازیم می بینیم که اولین مشکل این است که موافقان و مخالفان برداشت متفاوتی از فناوری داشته اند. نکته دوم این است که مخالفان معتقدند با قرار دادهای بیع متقابل توسعه تکنولوژی رخ نداده است اما موافقان می گویند که این مشکل مربوط به قرار داد نیست.

به همین دلیل باید در ابتدا مشکلات موجود را شناسایی کنیم. نوروزی تأکید می کند: اکنون که قرار است یکی از پیوست های قرار دادهای جدید تحت عنوان 'بهره برداری، انتقال و توسعه فناوری' تهیه شود و به بحث توسعه فناوری بپردازد باید به آسیب شناسی همین موضوع در نسل سوم قرار دادهای بیع متقابل - تحت عنوان پیوست O- بپردازیم. آیا مواردین پیوست محقق شده است؟ واگر نه چرا؟ اگر این چرایی حل نشود، توسعه فناوری با قرار دادهای جدید هم انجام نخواهد شد.

■ سه نسل بیع متقابل و نسل چهارمی که IPC نام گرفت

اولین قرار دادهای بیع متقابل از سال ۱۳۷۲ منعقد شد. در این قرار دادها طرف خارجی وارد میدان هایی می شد که از قبل فرآیند اکتشاف آن انجام شده بود و شرکت خارجی با در اختیار گرفتن اطلاعات فنی دوره اکتشاف، میدان را توسعه می داد و به بهره برداری می رساند. دوره حضور شرکت خارجی در میدان ها کوتاه بود. تعهد پیمانکار این بود که تولید میدان را در یک دوره ۲۱ روزه از یک دوره ۲۸ روزه متوالی، به سطح تعیین شده در قرار دادو طبق نقشه جامع توسعه میدان برساند، سپس کارش در میدان تمام می شود. از این تاریخ بازپرداخت هزینه کرد (هزینه های ثابت، تامین مالی و دستمزد) پیمانکار توسط شرکت ملی نفت به صورت اقساط آغاز می شود. هزینه ثابت (capex) از ابتدا در قرار داد مشخص می شد و در صورت افزایش هزینه ها، طرف دوم نمی توانست مطالبه ای بیش از مقدار قرار داد داشته باشد. ۱۰ سال بعد مرحله اکتشاف هم به قرار دادها افزوده شد و نسل دوم قرار دادها

شکل گرفت. متعاقب قانون بودجه سال ۱۳۸۲ هجری شمسی قرار دادهای بیع متقابل نسل دوم به رسمیت شناخته شد. قرار دادهای نسل سوم بیع متقابل عملاً از سال ۱۳۸۴ در صنعت نفت آغاز شد. در این قرار دادها اصلاحات جدی تری در شرایط بیع متقابل ایجاد شد که حذف سقف هزینه ثابت (capex) از جمله آنها بود. فرآیند اصلاح قرار دادها و طراحی نسل چهارم قرار دادها نیز از اواخر دهه ۸۰ میلادی در دستور کار قرار گرفت اما نهایتاً قبل از سال ۹۲ به قرار دادهای جدید نفتی ایران، (IPC) تغییر نام داد. ابراهیمی، مشاور ارشد کمیته بازنگری قرار دادها در این باره می گوید: در گذشته قرار بود در بیع متقابل نسل چهارم بهره برداری و تولید هم اضافه شود، اما به دلایلی تشخیص داده شد که از نام بیع متقابل استفاده نشود، و گر نه این الگوی جدید همان مسیر توسعه یافتگی بیع متقابل نسل های اول، دوم، سوم و چهارم است که بیع متقابل نسل چهار به IPC تبدیل شد.

انتقادات دکتر سعیدی در مورد کارشکنی شرکت های خارجی و نظارت ضعیف شرکت ملی نفت

از دست رفتن یک میلیارد بشکه نفت و ۲۰ میلیارد دلار سرمایه در میدان درود

زنده یاد دکتر سعیدی یکی از بزرگترین کارشناسان نفت کشور است که فعالیت



زنده یاد دکتر سعیدی یکی از بزرگترین کارشناسان صنعت نفت کشور که پروژه های متعددی با شرکت های داخلی و خارجی نظیر توتال انجام داده است

آیا اعتراف به اشتباهات گذشته کافی است؟

مسئولین تدوین قرار دادهای جدید - که بیع متقابل را نیز خود طراحی کرده بودند- بارها به اشتباهات و ایرادات بیع متقابل اعتراف کرده اند و هدف طراحی قرار دادهای جدید را اصلاح مشکلات قرار دادهای قبلی دانسته اند. حسینی چندی پیش به تنسیم گفت: 'به عنوان کسی که قرار دادهای بیع متقابل را تدوین و قرار دادهایی در این قالب را امضا کرده ام، انتقاداتی به آن وارد می دانم. البته این رویه طراحی را حان قابل احترام و تمجید است اما آیا اعتراف کافی است؟

متأسفانه هیچ گزارش منسجمی از عملکرد قرار دادهای بیع متقابل ارائه نشده است. قرار دادهایی که در طول ۲۰ سال بسیاری از میادین نفت و گاز کشور را با خود در گیر کرده است، هرگز به طور منسجم مورد ارزیابی عملکرد و گزارش دهی عمومی وزارت نفت قرار نگرفته است. آیا اولین اولویت قبل از ارائه قرار داد جدید، ارائه گزارش عملکرد گذشته نیست؟ به همین خاطر هیچ کس نمی تواند به طور دقیق به این سوالات پاسخ دهد (اگر چه اظهارات و گزارش های پراکنده و غیر قابل استناد زیاد است):

۱- قرار دادهای بیع متقابل به چه میزان به هدف خود از نظر میزان تولید دست یافتند؟
۲- چه بر سر میادین مورد قرار داد بیع متقابل از منظر تولید صیانتی و حفظ فشار و ضریب بازیافت میادین آمده است؟
۳- آیا صنعت نفت و مخصوصاً شرکت ملی نفت، در طول این ۲۰ سال، آموزش و تکنولوژی قابل ذکر از قبیل تعامل با شرکت های خارجی کسب کرده است؟
۴- آیا شرکت های مختلف زیر مجموعه شرکت ملی نفت توانستند در تعامل با شرکت های خارجی، به خوبی وظایف نظارتی خود را اجرایی کنند؟ اکنون چه طور؟

■ در س هایی از سه نسل اول برای نسل چهارم

با توجه به اینکه مهمترین مسائل در انتقال تکنولوژی به مسائل داخلی و قدرت جذب شرکت های داخلی مربوط می شود آیا سازو کاری برای جلوگیری از تداوم شکست قرار دادها در آموزش و انتقال تکنولوژی مدنظر است. خوشبختانه ساز و کار ایجاد شرکت مشترک مدنظر قرار گرفته اما هیچ جزئیاتی در مورد میزان سرمایه گذاری و تحمل ریسک طرفین اعلام نشده است. علاوه بر آن موضوعاتی نظیر جمع آوری گاز های همراه نفت نیز همچنان مغفول است. توانایی شرکت های داخلی - زیر مجموعه شرکت ملی نفت- برای نظارت در ست بر قرار دادهایز ایرادات نسل های پیشین است که علامت سوال جدی در مسیر اجرای در ست قرار دادهای جدید ایجاد کرده است. مخصوصاً که بسیاری از میادین جذاب معرفی شده در آی پی سی مربوط به شرکت تازه تاسیس و کم تجربه اروندان است. همین جزئیات اجرایی و عملکردی در حوزه های تولید صیانتی و انتقال تکنولوژی است که بررسی این باعث موفقیت آی پی سی خواهد شد. آیا قبل از اجرایی شدن آی پی سی ارائه گزارشی جامع از بیع متقابل، لازم نیست؟

آگهی مزایده - نوبت اول

شهرداری سبزوار با استناد مجوز شماره ۷۸۹۵۳-۹۴/۱۱/۲۱- شورای محترم اسلامی شهر سبزوار در نظر دارد نسبت به واگذاری خانه تاریخی ترشیزی به صورت اجاره جهت استفاده رستوران سنتی از طریق مزایده کتبی اقدام نماید. لذا متقاضیان شرکت در مزایده می توانند جهت کسب اطلاعات بیشتر و دریافت فرم مربوطه به واحد امور قراردادهای شهرداری مراجعه نموده و یا با شماره تلفن های ۰۵۱۴۴۲۲۱۰۷-۰۰۵۱۴۴۲۴۱۷۸۱ تماس حاصل فرمایند. آخرین مهلت شرکت مزایده پایان وقت اداری روز چهارشنبه مورخ ۹۴/۱۲/۱۹ می باشد.
پیشنهادهات واصله راس ساعت ۱۰ روز پنجشنبه مورخ ۹۴/۱۲/۲۰ بازگشایی می گردد.

ش/۹۴۴۸۳۴۶

محمد علی طالبی- شهردار سبزوار

■ کدام میادین در بیع متقابل واگذار شدند؟

قرار دادهای بیع متقابل نسل اول مشتمل بر قرار دادهای توسعه میادین نفتی؛ سیری A، و A، درود، بالال، سروش و نوروز، نصرت و فرزام، سلمان، دارخوین، فروزان و اسفندیار، رگ سفید، اهواز بنگستان، آزادگان و نیز توسعه فازهای ۱، ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، و ۱۲ میدان گازی پارس جنوبی بودند. برخی از قرار دادها مثل فروزان و اسفندیار، سلمان و نصرت و فرزام هرگز اجرایی نشدن. قرار دادهای بیع متقابل نسل دوم مشتمل بر قرار دادهای اکتشاف و توسعه بلوک های خرم آباد، ساوه، گرمسار و کوهدشت بودند. هیچ کدام از قرار دادهای اکتشاف نیز به نتیجه مناسبی دست نیافتند. (طاهری، ۱۳۹۲). قرار دادهای بیع متقابل نسل سوم مشتمل بر: الف) قرار دادهای توسعه میادین؛



یادآور آن، گلشن و فردوس، پارس شمالی، آزادگان شمالی، جفیر، میدان گازی کیش و نیز فاز ۱۱ پارس جنوبی و ب؛ قرار دادهای اکتشاف و توسعه بلوک های دیر دانان و مغان می باشد. قرار دادهای نسل سوم نیز عملاً به سالهای تحریم کشور منتهی شد و با حاشیه های بسیاری همراه شد. فاز ۱۱ پارس جنوبی و میدان یادآور آن با ورود و خروج کشور های مختلف، عملاً توسعه نیافته باقی ماندند.

منبع: مقاله قرار دادهای بالادستی نفت و گاز نظام جمهوری اسلامی ایران و تبیین دلالت های قانونی و الزامات قرار دادهای جدید شناسنامه علمی شماره، دوره ۲، بهار ۱۰، بهار ۱۳۹۳، صفحه ۱-۳۹



بازیافت به حدود ۶۰ درصد افزایش می یابد. پس از رسوا شدن برنامه غیر اصولی شرکت های مذکور، همان طور که استحضار دارند، آن ها پیشنهاد جدیدی مبنی بر بالا بردن تولید این میدان از ۲۲۰ به ۲۰۰ هزار بشکه در روز را به شرکت ملی نفت ایران ارائه نمودند. متأسفانه افرادی که در قرار داد بعدی جهت بالا بردن سطح تولید از ۲۲۰ به ۲۰۰ هزار بشکه در روز مذاکره و توافق کردند، به مسائل این مخزن آشنا نبوده اند و به همین دلیل باعث از دست رفتن نزدیک به یک میلیارد بشکه نفت شده اند. به عبارت ساده تر در این قرار داد علاوه بر از دست دادن بخش اعظم سرمایه گذاری، حداقل ۲۰ میلیارد دلار از ثروت ملی کشور را به هدر داده اند.

فراسان

روزنامه صبح ایران

با بیش از ۷۰ سال سابقه، به صورت ویژه، آماده ارائه خدمات ذیل بصورت همزمان در مشهد و تهران می باشد:

طراحی

کلیه سفارشات تبلیغاتی (شیت - رول)

چاپ

کلیه سفارشات تبلیغاتی (شیت - رول)

عکاسی

کلیه سفارشات تبلیغاتی (شیت - رول)

تلفنهای تماس: ۰۵۱۳۷۰۰۹۷۱۹ - ۰۵۱۳۷۰۰۹۷۱۳